

HLAVNÁ TÉMA:

HEPATOLÓGIA
V AMBULANTNEJ PRAXI

Prevalencia, incidencia i závažnosť chorôb pečene zaznamenali v druhej polovici XX. storočia celosvetovo stúpajúci trend. Rýchly nárast experimentálnych a klinických vedomostí, najmä úspešné zavedenie transplantčných programov pečene prakticky vo všetkých krajinách s vyspelým zdravotníckym systémom, indukoval v statných desaťročiach diskusiu a potrebu rozvoja profilizovaného odboru medicínskej starostlivosti o pacientov s hepatálnymi chorobami – hepatológia.

Niekoľko desaťročí trvajúca celosvetová diskusia o potrebe a uplatnení hepatológie v systéme zdravotnej starostlivosti dostala definitívnu odpoveď. Koncom roka 2006 najvýznamnejšie svetové hepatologické a gastroenterologické periodiká *Gastroenterology* a *Gastroenterology & Hepatology* publikovali stanoviská prezidenta AASLD (American Association for the Study of Liver Diseases – Americkej spoločnosti pre štúdium ochorení pečene) prof. G. J. Goresa: „...we are going to have accredited subspecialty in hepatology to the first time.“ Prof. R. Bacon, editor

Gastroenterology, dodáva, že „...nejde o krok voči gastroenterológii, ale skôr o akceptáciu reálnej požiadavky klinickej praxe...“. Slovensko ako jedna z mála krajín sveta už s existujúcou špecializáciou – hepatológ, môže gratulovať americkým kolegom k tejto racionálnej odpovedi na dlhotrvajúce kontroverzné diskusie.

Vďaka „Niederlandovej hepatologickej škole“ sa s predstihom zachytil tento progresívny trend v oblasti medicíny a v roku 1998 sa podarilo po viacročnej iniciatíve pokračovateľov tejto školy J. Holomáňa a J. Glasu s podporou ďalších hepatológov, ako sú E. Brixová, T. Hildebrand, M. Mikulecký, V. Kupčová, M. Kaščák a ďalší, presadiť a oficiálne prijať koncepciu odboru hepatológia v SR – snáď ako prvej na svete. Nasledovalo obdobie intenzívnych polemík, presadzovania a budovania odboru, kontaktov s európskymi pracoviskami a inštitúciami, ktoré napriek nepriazni „slovenského prostredia“ zásluhou vedeckých argumentácií obstálo a obhájilo opodstatnenosť odboru. Od roku 2005 je hepatológia definovaná ako špecializačný odbor Nariadením vlády č. 213/2005 Z. z. o ďalšom vzdelávaní pracovníkov v zdravotníctve. Vyprofilizovali sa odborníci – hepatológovia – Š. Hrušovský, L. Skladaný, P. Jarčuška, M. Szántová, M. Olman, M. Zima, J. Bočáková a profilujú sa ďalší – M. Kadlubiaková, J. Okapcová, M. Belovičová, B. Kuncák a ďalší. Dotvára sa sieť hepatologických pracovísk. Definitívne bol priznaný a pridelený kód špecializácie (č. 216). Vývoj na Slovensku vyprofilizoval prvú desiatku hepatologicky zameraných pracovísk so súčasným rešpektovaním regionálnej dostupnosti. Ťažisko práce sa sústreďuje na primárnu prevenciu, aktívny skrining najzávažnejších ochorení pečene, súčasne s definovaním štandardov a odborných odporúčaní (Metodické listy, „guidelines“) – racionálnych diagnostických a terapeutických postupov.

Epidemiologicky i medicínsky najvýznamnejšie choroby sú chronické vírusové hepatitídy C a B, alkoholová i nealkoholová choroba pečene, liekové a environmentálne poškodenie pečene, prekancerózy a niektoré hereditárne metabolické ochorenia pečene.

V SR pretrvávajú aktivity o resuscitáciu transplantčného programu pečene, ktorý je vo svete už vyše dvadsať rokov úspešne zavedený. Žiaľ, doposiaľ sa musia transplantácie pečene pacientov zo Slovenska realizovať v limitovaných rozsahoch v zahraničí.

Aktuálne možno konštatovať, že odbor hepatológia má vytvorené pevné, vedecky dokladované základy, existuje a má vytvorené dobré podmienky pre ďalší rozvoj a uplatnenie v praxi. Začiatkom XXI. storočia sa potvrdilo, že svet i Slovensko vyriešili otázku a význam potreby špecializovanej zdravotnej starostlivosti o pacientov s chorobami pečene, ktorých počet i závažnosť celosvetovo dynamicky rastie. Slovensko vďaka viacerým priaznivým okolnostiam môže profitovať z odkazu „otcov hepatológie“ a rozvíjať ďalej jej poslanie – predovšetkým v prospech a v naplnení oprávnených očakávaní našich pacientov. Základy sú pevné a možnosti sú nevyčísľiteľné. Ďalší rozvoj odboru je v rukách samotných hepatológov – prajem im, aby naplno využili túto šancu.

Úlohou širokého medicínskeho terénu je predovšetkým realizovať primárnu prevenciu chorôb pečene a v indikovaných prípadoch odporučiť pacientov do starostlivosti špecializovaných hepatologických ambulancií a pracovísk. V prvom kontakte, v ambulancii praktického lekára, je potrebné efektívne využiť metódy aktívneho skriningu chorôb pečene, najmä NASH a vírusových hepatitíd, vzhľadom na ich vysoké riziko prechodu do chronických, ireverzibilných štádií. Zvláštnu pozornosť je nevyhnutné venovať tzv. „pečeňovým testom“, kde „len mierne“ zvýšené hodnoty ALT môžu znamenať vážny signál poškodenia pečene. Nezriedka však ostávajú bez ďalšieho diferenciálno-diagnostického objasnenia, pričom relatívne mierne prebiehajúce ochorenie môže po rokoch vyústiť do progredujúcej chronickej hepatitídy a cirhózy pečene. Odborné články hlavnej témy – Hepatológia v ambulancijnej praxi – tohto vydania časopisu VIA PRACTICA podávajú prehľad o primárnej a sekundárnej prevencii niektorých závažných ochorení pečene.

Tešíme sa na ďalšiu spoluprácu so širokým všeobecným i špecializovaným medicínskym prostredím.

prof. MUDr. Jozef Holomáň, CSc.
editor hlavnej témy